

Капельгородський Пилип Йосипович

Біографія

П. Капельгородський народився 14 листопада 1882 р. в с. Городищі (тепер Недригайлівського району на Сумщині) в багатодітній селянській родині. У 1902 р., навчаючись у Полтавській семінарії, бере активну участь у селянських заворушеннях. Почалася нова сторінка життя — з поліційним наглядом, обшуками, арештами. Довелося тікати на Кубань, де П. Капельгородський працює спочатку вчителем, а невдовзі й директором училища.

1905 р. він публікує свої поезії в збірнику початківців "Перша ластівка" та в інших виданнях. Незабаром у Києві побачила світ перша й фактично єдина досі друкована збірка поезій П. Капельгородського "Відгуки життя" (1907).

1909 р. П. Капельгородського, як політично неблагонадійного, арештували й кинули до Армавірської в'язниці. В тюрмі були написані оповідання "Чия провина?" та автобіографічна повість-хроніка "Записки семінариста", де талановито відтворено затхлий режим і гнітючу для здібної людини атмосферу, що панували в Роменській бурсі та Полтавській духовній семінарії (ЛНВ. 1910. № 6—8).

Проте суд змушений був виправдати поета, але заборонив учителювати й "порадив" негайно покинути Кубань.

П. Капельгородський переїздить до Владикавказу, де активно співробітничав в газеті "Терек". Згодом він написав повну історію ногайського народу від XII ст. до 1928 р. і передав її у власність Дагестанської АРСР. Глибоке знання економічно-правового й патріархально-родового побуту караногайців спонукало його до написання трагедійної повісті "Аш хаду" ("Я стверджую", 1917) — про трагічне кохання й гірку долю байгуша-сироти Каїрбека та його нареченої Отарбіке.

У липні 1918 р. після переїзду оселився у Лубнах. У 1921—1922 рр. під час арештів української інтелігенції, яка виявляла "хитання", П. Капельгородського знову посадили до в'язниці, цього разу чекісти і з метою "перевиховання" змусили читати в'язням лекції політграмоти. І таки "перевиховали". З 1924 р. він працює в редакції газети "Червона Лубенщина", а з 1925 р. — завідувачем відділу "Більшовика Полтавщини", таким чином засвідчивши свою, хоч і вимушену, а все ж лояльність до радянської влади.

Людина разючої працездатності, письменник лише за два роки опублікував на сторінках згаданих газет близько 600 фейлетонів, гуморесок, критичних розвідок та понад 200 віршів, політичної сатири, лірики. Сатиричні списи він спрямовував проти непманів, крамарів, "куркулів", бюрократів, лицемірів... Найпопулярніші з гуморесок були видані окремими збірками: "Гей, не дивуйте..." (1927), "Роздайсь, море" (1927), "Прейскурант отця Максима" (1929), "Знищимо як клас..." (1931).

У вересні 1928 р. він завершив сатиричну повість "Непорозуміння", а в 1930 написав повість-хроніку "Шурган". За два роки по тому вона вийшла у видавництві "Рух"

(Х., 1932), а наступного була перевидана з доповненням і новим жанровим визначенням — "роман-хроніка". Тоді ж прийшло й широке визнання його як талановитого прозаїка. У творі йдеться про одну з найтрагічніших сторінок історії громадянської війни на Терщині та Кубані — героїчну боротьбу з денікінцями та останню страдницьку путь і загибель цілої армії у кизляро-астраханських пісках.

Твір цінний передусім історичною достовірністю зображення. У невеличкій передмові автор висловив жаль з приводу того, що в художній літературі ця епопея належно не відтворена. Мало хто знав, що героїчні таманські загони після відомого переходу через гори поділили трагічну долю усієї армії, засіявши своїми кістками піски астраханські. Всупереч О. Серафимовичу, який у "Залізному потоці" відійшов од правди факту з тим, щоб "з найбільшою силою виявити... головні завдання маси", автор "Шургану" свідомо "поклав в основу повісті справжні події й факти, аж до дрібниць". Він чесно й правдиво розповів не тільки про масовий героїзм, а й величезні людські втрати, людські жертви, покладені на вівтар революції.

Звичайно, сьогодні доводиться вносити істотні корективи в поцінування роману, разом із тверезою і об'єктивною оцінкою й самої громадянської війни.

Так само неоднозначно сприймається й роман "Артезіан" (написаний 1934 р., опублікований 1973).

Головний герой "Артезіану" професор Луценко жовтневий переворот сприймає спочатку як "непоправну катастрофу, громадсько-політичну й свою особисто", яка зруйнувала всі його плани. Не тямлячи себе від кривд, заподіяних революцією, він у всьому вбачав тільки руйнацію, знищення, занепад. Внаслідок цього та особистої трагедії герой усамітнився від усього світу. І тільки згодом, поступово переймається ентузіазмом молоді, духовно відроджується й починає спрагло працювати.

Незважаючи на вкрай несприятливу добу, П. Капельгородський мріяв у трьох-чотирьох романах подати всю історію громадянської війни в Україні, розпочавши романом "Оборона Полтави" й закінчивши цикл "Перекопом".

Ранньої весни 1938 р. автор завершив перший роман. Його назва, як зауважив сам письменник, символічна, бо тоді це означало — оборона України. Однак широкому задумові П. Капельгородського не судилося здійснитись.

19 березня 1938 р. його знову — вкотре вже! — заарештовано, а ще за два місяці передчасно й трагічно обірветься життя письменника.

П. Капельгородського як "найзапеклішого ворога Компартії і Радвлади" було засуджено до розстрілу "за участь у підпільній націоналістичній контрреволюційній військово-повстанській організації"... Звичайно, міфічній.